

Postulaty dotyczące przyspieszenia postępowań karnych i karnych wykonawczych

W ostatnich latach coraz wyraźniej dostrzegalna jest potrzeba uproszczenia i usprawnienia funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, zwłaszcza w obszarze postępowania karnego oraz wykonywania orzeczeń. Obowiązujące regulacje zawarte w Kodeksie postępowania karnego (k.p.k.) oraz Kodeksie karnym wykonawczym (k.k.w.) w wielu aspektach cechują się nadmiernym formalizmem, który niejednokrotnie prowadzi do przewlekłości postępowań, zwiększenia kosztów oraz ograniczenia efektywności działania organów procesowych.

Deregulacja w tym obszarze ma na celu nie tylko redukcję zbędnych barier proceduralnych, ale również wzmocnienie gwarancji procesowych poprzez ich większą przejrzystość i praktyczną dostępność. Kluczowym założeniem proponowanych zmian jest znalezienie równowagi pomiędzy sprawnością postępowania a ochroną praw jego uczestników, w szczególności oskarżonego, pokrzywdzonego oraz innych stron.

Reforma powinna koncentrować się na eliminacji przepisów o charakterze czysto formalnym, które nie wnoszą realnej wartości dla prawidłowego toku postępowania, a jednocześnie generują ryzyko uchybień procesowych. W obszarze wykonania kar istotne jest natomiast zwiększenie elastyczności mechanizmów wykonywania orzeczeń oraz lepsze dostosowanie ich do celów resocjalizacyjnych i prewencyjnych.

Wprowadzenie przemyślanej deregulacji k.p.k. i k.k.w. stanowi zatem istotny krok w kierunku bardziej efektywnego, nowoczesnego i przyjaznego obywatelowi systemu wymiaru sprawiedliwości.

Kluczowe obszary wymagające deregulacji

A. Nadmierna kazuistyka w wykonywaniu kar

Przepisy k.k.w. bardzo szczegółowo regulują:

- * klasyfikację skazanych,
- * systemy odbywania kary,
- * przesłanki udzielania (przerwy, odroczenia, przepustki).

Deregulacja:

- * zastąpienie katalogów szczegółowych klauzulami generalnymi (np. „względy bezpieczeństwa”, „postępy w resocjalizacji”),
- * przeniesienie części przesłanek do rozporządzeń.

B. Rozbudowane procedury sądowe w postępowaniu wykonawczym

Postępowanie wykonawcze bywa nadmiernie sformalizowane:

- * liczne wnioski,
- * obowiązkowe opinie,
- * wieloetapowe decyzje.

Problem:

- * wydłużenie postępowań,
- * obciążenie sądów penitencjarnych,
- * formalizm niewspółmierny do wagi decyzji (np. drobne zmiany w wykonywaniu kary).

Deregulacja:

- * zwiększenie kompetencji administracyjnych dyrektora zakładu karnego,
- * ograniczenie obligatoryjnego udziału sądu do decyzji ingerujących w prawa jednostki,
- * uproszczenie trybów (np. jednoetapowe decyzje zamiast wieloinstancyjnych).

C. Dualizm: sąd vs. administracja więzienna

Kodeks karny wykonawczy często rozdziela kompetencje między:

- * sąd penitencjarny,
- * dyrektora jednostki,
- * komisje penitencjarne.

Problem:

- * rozproszenie decyzyjne,
- * brak jasnej odpowiedzialności,
- * powielanie procedur.

Deregulacja:

- * jasne przypisanie kompetencji:

- * sąd → kwestie wolnościowe i gwarancyjne,
- * administracja → bieżące wykonywanie kary,
- * zwiększenie roli komisji penitencjarnej.

D. Nadregulacja praw i obowiązków osadzonych

Kodeks karny wykonawczy szczegółowo opisuje:

- * prawa skazanych,
- * obowiązki,
- * tryb składania skarg.

Problem:

- * część regulacji powiela standardy konstytucyjne i międzynarodowe,
- * nadmierna kazuistyka utrudnia stosowanie prawa.

Deregulacja:

- * pozostawienie katalogu podstawowych praw,
- * uproszczenie regulacji proceduralnych,
- * większe odwołanie do standardów ogólnych (np. humanitaryzmu).

E. Przepisy techniczno-organizacyjne w ustawie

Kodeks karny wykonawczy zawiera elementy typowe dla aktów wykonawczych:

- * szczegóły funkcjonowania zakładów,
- * kwestie porządkowe,
- * organizację oddziałów.

Problem:

ustawa staje się „instrukcją zarządzania więzieniem”.

Deregulacja:

- * przeniesienie tych kwestii do rozporządzeń,
- * pozostawienie w ustawie tylko zasad ogólnych.

F. Środki probacyjne i alternatywne

Przepisy dotyczące:

- * dozoru,
  - * warunkowego zwolnienia,
  - * systemów dozoru elektronicznego
- są rozbudowane i częściowo niespójne.

Zwiększenie możliwości ubiegania się o SDE (system dozoru elektronicznego) do kary nieprzekraczającej 2 lat pozbawienia wolności.

Problem:

- * zbyt wiele szczegółowych przestępstw,
- * ograniczona elastyczność stosowania.

Deregulacja:

- * uproszczenie przestępstw,
- * większa uznaniowość sądu,
- * integracja regulacji (mniej rozproszonych norm).

Główne kierunki deregulacji Kodeksu karnego wykonawczego (syntetycznie)

1. Odciążenie ustawy

- * usunięcie przepisów technicznych i przeniesienie do rozporządzeń.

2. Odejście od kazuistyki

- * mniej szczegółowych katalogów,
- * więcej klauzul generalnych.

3. Uproszczenie procedur

- * mniej formalnych etapów,
- * szybsze decyzje.

4. Wzmocnienie administracji więziennej

- * większa decyzyjność dyrektora,
- * mniejsze zaangażowanie sądu w sprawy funkcjonowania zakładów karnych

5. Lepsze rozdzielenie funkcji

- * sąd → gwarancje praw jednostki,
- * administracja → wykonanie kary

Kodeks karny wykonawczy jest przykładem aktu:

- * nadmiernie szczegółowego,
- * wymagającego uproszczenia.

Jego deregulacja powinna iść w kierunku:

- * odchudzenia struktury przepisów,
  - * zwiększenia przejrzystości,
- (bez naruszenia standardów ochrony praw człowieka).

Kodeks postępowania karnego:

1. Ograniczenie formalizmu dowodowego

Wprowadzenie zasady swobodnego dopuszczania dowodów przez sąd, z mniejszą liczbą wymogów formalnych dla wniosków dowodowych stron (liczy się istotność, nie forma).

2. Skrócenie uzasadnień wyroków

Uzasadnienia tylko na wniosek strony i w uproszczonej formie (kluczowe motywy zamiast rozbudowanych analiz). Uzasadnienie podlegające opłacie, co powinno zatrzymać ilość składanych wniosków.

3. Rozszerzenie trybów konsensualnych

W tym szersze stosowanie dobrowolnego poddania się karze.

4. Cyfryzacja jako zasada domyślna

Akta elektroniczne, doręczenia online na e-obywatel i zdalne przesłuchania jako standard, a nie wyjątek. Wprowadzenie nagrywania rozpraw w sprawach karnych.

W wykroczeniach przekazanie spraw sędziom pokoju.

5. Ograniczenie obligatoryjnych terminów i czynności

Usunięcie zbędnych, sztywnych terminów procesowych i formalnych czynności, które nie wpływają na prawa stron. Zwiększenie możliwości prowadzenia postępowania bez udziału oskarżonego. Uproszczony i mniejszy formalizm przy składaniu apelacji.

Całość zmierza do przyspieszenia postępowań, redukcji kosztów i skupienia się na meritum sprawy zamiast na formalnościach.

Kwestie administracji:

Redukcja stanowisk funkcyjnych w sądach.

Usunięcie możliwości zmniejszenia wpływu spraw w przypadku stanowisk funkcyjnych.